

גם אנו מאמינים בתוכנית האלוהית

מאיר אזרי

רוב העובדים הזרים לא מצאו את ביתם בכנסיות הוותיקות בישראל. משום כך קמו במרחב התל אביבי בתי תפילה רבים המשרתים את קהילת מהגרי העבודה והפליטים, ועמם צמח דור חדש של מנהיגים דתיים

הפוליטית בארצו, הוא נמנה עם קבוצה קטנה של מהגרים שזכו למעמד של פליט.

גם עמיתו הניגרי צ'ידו (השם המלא שמור במערכת) - מהגר כימי לשעבר, שגר בארץ שתיים-עשרה שנים - עזב אזור מוכה אסונות ומלחמות, וגם הוא גדל במשפחה קתולית ומצא את מקומו בכנסייה האוונגליסטית. הכנסייה הקתולית, כך הוא אומר, שבויה בעבר ורחוקה מהבשורה הנוצרית המקורית.

ייתכן שהאסונות וההגירה מוססו את הנאמנות של המהגרים לכנסיות הגדולות וגרמו להם להיעשות לפרשנים עצמאיים של מסורת אבותיהם. העובדה שמבקשי המקלט לא הסתפתו לכנסיות הוותיקות בארץ מעידה על רצון להישאר במסגרת הלאומית והשבטית. בתי הכנסיות בדרום תל אביב מזכירים במובן הזה את ההגירה היהודית ממזרח אירופה לנו יורק ואת העלייה לארץ, כאשר המהגרים התארגנו על פי ערי המוצא שלהם: קהילת יוצאי ביאליסטוק, בית הכנסת של יוצאי משהד וכיוצא באלה.

רוב חברי הקהילה של דיזיז היו מאמינים עוד בארצם, והיו פעילים בכנסיות הרבות הפרוסות ברחבי קונגו. עם זאת, אומר דיזיז, "עצם ההגירה והאופי המיוחד של חיי המהגר חיזקו את אמונתם של רבים מהחיים בארץ... הכנסייה בשבילי היא בית אלוהים, אבל היא גם בית וקבוצה תומכת במציאות חיים מורכבת ולעיתים נואשת. מעט נוצרים מאמינים מעורבים בפשיעה, כי אנחנו כוח חיובי וממתן, מה שלעיתים צריך כל כך, בעיקר בשעות של תסכול וכעס ובימים שבהם גוברת תחושת הריחוק מהבית".

בני הקהילות הנוצריות מייחסים משמעות מיוחדת לחיים בישראל. "עצם החיים בארץ שבה פעל ישו", אומר דיזיז, "עצם הקרבה לאתרי המורשת הנוצריים, הופכים את חיי המאמין בארץ למיוחדים. הדת וחיי הכנסייה המתפתחים בישראל הם חלק מהתוכנית האלוהית. נכון, זה לא תמיד ניכר בחיי המאמין, שלעיתים נרמס על ידי מציאות חיים קשה ותובענית, אך אנו מאמינים ומקווים לימים טובים".

אל שעריה הפתוחים של העיר תל אביב זורמים רבים המבקשים פרנסה, אהבה, לימודים, הגשמה עצמית ורגעי תהילה או זוהר. בני מינים וצבעים שונים, יהודים ושאינם יהודים, מאמינים וחופשיים, אנשי שמאל וימין, כולם רואים בעיר את סולם יעקב הפרטי שלהם, שאולי יוביל אותם לשמים. תל אביב נעשתה למה שנתן אלתרמן כינה "תבל הפכפכת גועה והומה".

בעיר הזאת, שכבר נעשתה למעין קולאז', רבים הם מהגרי העבודה ומבקשי המקלט. ורבים מהאנשים האלה, החיים ברובם בשולי המרחב העירוני, מחפשים כאן לא רק פרנסה והגשמה אישית, אלא גם קהילה ומעט מרוח המולדת שאותה נטשו מסיבות שונות, וגם את קרבתו של האל, ומבוקשם זה ניתן להם בכתי התפילה של בני הרמות השונות שצצו ברחבי העיר.

רוב העובדים הזרים לא מצאו את ביתם בכנסיות הוותיקות בישראל. וכך קרה שבמרחב התל אביבי קמו בתי תפילה רבים המשרתים את קהילת מהגרי העבודה והפליטים, ועמם צמח דור חדש של מנהיגים דתיים. בתי התפילה האלה מאורגנים ארגון כפול, רתי ולאומי, והעובדים הזרים השייכים לכל אחד מהם חולקים אמונה דתית ומוצא לאומי משותפים.

בשורה מחודשת

דיזיז (השם המלא שמור במערכת) הוא כוהן דת שמשרת קהילה של בני קונגו, שכולם דוברי צרפתית. בשנים שלמד הנדסה בקונגו הוא עבר תקופה של התחזקות אמונית. כיום הוא מגדיר את עצמו כאוונגליסט, ורואה את עצמו משוחרר מכבליה של הכנסייה הקתולית, שהיא לדבריו רחוקה כיום מהרוח האמיתית של הבשורה. הוא ברח מארצו בגלל מלחמת האזרחים העקובה מדם שהשתוללה בה, ובגלל מעורבותו

הרב מאיר אזרי מכהן כראש מרכזי "דניאל" ליהדות מתקדמת בתל אביב

שיבת היהודים לארץ ישראל והגעתנו שלנו אליה, מסכימים שני ראשי הקהילות, הם חלק בפסיפס של התוכנית האלוהית.

דייזי: "מדינת היהודים מאפשרת לנו לקיים, אמנם בקושי ובדוחק, את אמונתנו".

צ'ידו: "למרות הקושי, ולעתים הרדיפה והמגבלות המוטלות על עבודה מיסיונרית, ברור לנו שקיום חיים נוצריים בארץ הקודש היה בלתי אפשרי תחת שלטון מוסלמי".

יש אפליה ופחד, אומרים השניים, אנו וחברי קהילותינו חשים בגזענות ולעתים בשנאה, אבל אנחנו מאמינים בשליחות ובתוכנית האלוהית שהובילה אותנו אל ארץ הקודש.

כרוב אני חש לרגע הזדהות עם הקול הזה, שמזכיר לי את קולם המוכה של אבותינו ואמותינו במרחבי הגולה, שדרשו לדרגמה על השם פולין - "פה לך יה", וראו בגלות ובסבלותיה חלק מתוכנית אלוהית גדולה.

פסח ושותפות גורל

אבל לא רק על אפליה ופחד הם מספרים. צ'ידו ודייזי מספרים גם על קשרים עם ישראלים המורעים לאתגר הפליטים ומהגרי העבודה, ועל העשייה של ארגונים כמו "מסילה" ו"קו לעובר", שהפכו לחלק מהנרטיב הקהילתי שלהם.

השניים גאים בהישגי ילדיהם במערכת החינוך, הישראלית, ומלאים שבחים לעיריית תל אביב על שפתחה את שערי מוסדותיה בפני בני קהילת הפליטים ומהגרי העבודה.

הרב מאיר אזרי וכוהני הדת צ'ידו מניגריה, ודייזי מקונגו

לשמחתי הם נזכרים בעוד אירועים מחממי לב לטעמם, כמו ליל הסדר שעשו בבית הכנסת שאני מכהן בו. "בסדר הפסח הרגשנו את שותפות הגורל איתכם", אומר דייזי. "לרגע אחד עמדנו יחד ללא הבדל גזע ודת, והשמענו קול נגד הריכוז והעבדות בכל מקום וזמן".

חלק חשוב בעבודתם של כוהני הדת, מספרים השניים, הוא הדרכת קבוצות צליינים המגיעות לביקור בארץ הקודש. צ'ידו: "אנחנו השגרירים של ארץ הקודש ושל מדינת ישראל". להפתעתי הרבה, הם מספרים כי הקהילות שלהם מציינות את יום העצמאות, שנתפש אצלם כאירוע בעל משמעות דתית: "אנחנו שונים מהנוצרים הוותיקים שהזיהוי הלאומי שלהם הוא פלסטיני", אומר דייזי, "אנחנו אוהדים של ישראל, אל תשכחו זאת".

אתגר לא פשוט בעיני השניים הוא ניהול חיי קהילה שמעגל חבריה משתנה חדשות לבקרים. עד שנבנים אמון ומערכת יחסים בין המאמין לחבורה, הוא עוזב או מגורש. "כל הזמן אנו במסע של היכרות ורכישת אמון ופרידות", מספר דייזי. "אנו מצויים במסע אינסופי של עידוד המאמינים, לא לאבד את האמונה בטוב האנושי ובאדם, לנוכח המציאות הקשה שעמה מתמודדים העובדים הזרים. לא פעם אנו נחרדים מתאוות הבצע ומהבורות. אנו מוכים וצריכים לא פעם לחזק ולהתחזק". דייזי מצביע גם על הקושי לנהל חיי קהילה ללא סיוע מממסד כלשהו. "אנו נאלצים לממן את כל הוצאות הכנסייה מכיסנו. אנו משלמים את דמי השכירות ואת חשבון החשמל ואת הוצאות הרפוס... הכול".

את פעילותן והעמיקו את חירותן לכל תחום כמעט בחיי הקולקטיב והיחיד. כמקדש מעט בארץ זרה, תיעלו אליהן הכנסיות את כוח האמונה של המהגרים האפריקאים, את הזדקקותם לזהות ושייכות ואת המוטיבציות שלהם לעשות למען כנסייתם וקהילתם... לא רק כחברים בקהילה וכחוסים בצל הכנסייה, אלא גם כאינדיווידואלים שרצו לנצל במלואה את ההזדמנות לעשות לעצמם ולביתם" (הוצאת אוניברסיטת תל אביב, 2008, עמ' 95).

צ'יידו ודיידי הם ראי של קהילותיהם. למרות קשיי היום-יום הם מבקשים מרחב לביטוי עצמי ומחר טוב יותר. הם מודל לאתגר שמהגרי העבודה מעמידים בפנינו. אנו נהנים מן העובדה, שבתפר הזה שבין המאות בהן זכינו לחיות, אנו המארחים הנעזרים בכוחם של המהגרים ובכוננותם לעבוד עבודה מאומצת בארץ זרה, נכונות שצמחה לכאורה מהעבודה שלא נולדו בצד המרוויח של הפלנטה.

האורחים שלנו בגרו, והם מבקשים לא רק שכר הוגן, תנאים סוציאליים ומעט כבוד, אלא גם את קול האלוהים ואת קרבתו. יכולתה של החברה הישראלית לאפשר ל'צ'יידו ולדיידי להוביל בבטחה את בני קהילותיהם, כשהם חפים מהחשש שמא ביקור בכנסייה יובילם למעצר או לגירוש, היא נקודת מבחן לבגרותנו, ולהיותנו אולי טובים ממארחינו בגולה בימים שחורים של גזענות, בורות ושנאת השונה והאחר. החברה הישראלית תימרד בעשור הקרוב, לא רק בהישגיה הכלכליים, בעוצמת מערכת החינוך שלה, ביכולתה לספק קורת גג לאזרחיה, במערכת הבריאות שלה, בסולידריות החברתית שלה ובטיפולה בתהליך השלום, אלא גם ביכולתה להכיל בעריה וכפריה את קולם השונה והאחר של צ'יידו ודיידי ובני קהילותיהם, המתדפקים על שערינו, עובדים בשדותינו ומטפלים בקשישינו.

<>

דייזי: "כל הזמן אנו במסע של היכרות ורכישת אמון וכרידות, עד שנבנים אמון ומערכת יחסים בין המאמין לחבורה, הוא עוזב או מגורש. אנו מצויים במסע אינסופי של עידוד המאמינים שלא לאבד את האמונה בטוב האנושי ובאדם, לנוכח המציאות הקשה שעמה מתמודדים העובדים הזרים"

אתגר אחר הוא ניהול חיי קהילה, שקשורה בטבורה לארץ אחרת, ובה בעת היא נטועה במרחב התל אביבי המשוחזר והמודרני. לדוגמה, כאשר יבקשו בני הקהילה להינשא בארץ, יעמדו כוהני הדת צ'יידו ודיידי כמוקד הקשר עם המשפחות בארץ המוצא כדי לתווך בשידוך ולהגיע לכלל הסכמה על גובה המוהר, שנע בין כמה מאות דולרים לכמה אלפים. במקרים אחרים יהיו אלה פרות אחרות שיחליפו ידיום, לפני שראש הכנסייה בארץ יערוך את הטקס, ולפני שהטקס יירשם בארץ המוצא, האתגר הקהילתי, מספרים שני כוהני הדת, גדול יותר כאשר חבר קהילה לוקה במחלה קשה או מת. במצבי המשבר הללו נבחנת הקהילה. היכולת לתמוך באבלים, לאסוף את הממון הרב הנדרש לטיפול רפואי ולהטיס ארון מתים לארץ המוצא, היא חובה של הקהילה לחבריה.

החיים כמהגרי עבודה בארצות זרות, במרחב חברתי החושש מן האחר והשונה, מחזקים את הלכידות החברתית של מהגרי העבודה. כותבת על כך פרופ' גליה צבר בספרה "לא באנו כדי להישאר": "על הקרקע הזו הרחיבו הכנסיות